

Nou preguntes sense déu

Es queixen, sovint, que són invisibles a l'hora de dissenyar i implantar mesures polítiques que també els afecten; reclamen que es reconegui l'existència d'una moralitat no religiosa i el dret que els respecten, també a ells, les seves creences –o, més ben dit, raonaments–: d'un temps ençà, els ateus comencen a sortir de l'armari –si més no, als països on fer públic l'ateisme no significa, encara avui, ser condemnat a l'ostracisme, la presó o la mort. Vet aquí un grapat d'interrogants i les seves –possibles– respostes que ens permetran acostar-nos al pensament dels ateus.

1) Què és l'ateisme? És el pensament dels qui neguen l'existència de cap mena de déu i expliciten que cal cercar l'origen i el sentit de l'existència humana en la realitat material. L'ateisme, però, no es presenta com una mera correcció d'errors i deficiències dels diversos teismes, sinó com a afirmació de l'experiència empírica i del valor de l'ésser humà per ell mateix, tot constituint un corpus ètic i una manera concreta de veure i d'entendre el món (i d'intervenir-hi).

2) Però no és un camp que pugui ètic, l'ateisme? El fet de no reconèixer a la religió el paper de font de moralitat no significa apostar pel tot s'hi val.

Tot i que no hi hagi cap "codi moral ateu" com els que puguin establir determinades religions, consciència i conducta morals són determinades pels moments històrics i les condicions socials. L'únic que diferencia els actes d'un ateu, en tot cas, és que no els impulsen la coerció o la recompensa que atorguen les religions; per a ells, l'ateisme retorna la moralitat a les persones. De fet, per a l'associació Ateus de Catalunya, l'ateisme "és una actitud mental positiva que promou la llibertat de consciència i que estimula el coneixement, que cerca establir un estil de vida basat en la figura de l'home com a motor del progrés i del benestar, que encoratja a desenvolupar un sistema ètic que fomenti el respecte

mutu, la comprensió i la tolerància, la responsabilitat de tots envers ells mateixos, la societat i el món."

3) Hi ha associacions d'ateus?

Per bé que el fet ateu sol ser una manifestació individual i sovint no publicitada, allà on ser ateu no és perseguit sol haver-hi associacions diverses dedicades a divulgar aquesta manera d'entendre el món i les relacions humanes. Al nostre país, per exemple, funciona, des de l'any 1994, l'associació Ateus de Catalunya (<http://ateuscat.yatros.org>): els seus objectius són agrupar els ateus i recollir-nè opinions i accions; promoure la difusió de l'ateisme i fer-ne "un valor de referència imprescindible

Henrik Ibsen

Henrik Ibsen, dramaturg noruec (1828-1906): "De menut creia en déu, però quan vaig aconseguir unir dos pensaments, se'm va oblidar que existia. Crec que déu és una necessitat per a molta gent, cosa que no demostra que existeixi."

Thomas Jefferson, tercer president dels EUA (1743-1826): "Arribarà el dia que l'engendrament de Jesús per déu com a pare seu, al ventre d'una verge, serà classificat junt amb la fàbula de la generació de Minerva al cervell de Júpiter."

Milan Kundera, escriptor txec (1929): "En el mateix moment del Gènesi està escrit que déu va crear l'home per confiar-li el domini sobre els ocells, els peixos i els animals. És clar que el Gènesi fou escrit per un home i no per un cavall."

Milan Kundera

Lucreci, poeta i filòsof llatí (94 aC - 55 aC): "La raó per la qual els mortals estan tan lligats a la por és que veuen tota classe de coses que succeeixen a la terra i al cel sense causa discernible i les atribueixen a la voluntat d'un déu."

Michel de Montaigne, moralista francès (1533-1592): "Si els miracles existeixen és tan sols perquè no coneixem prou la natura i no perquè siguin autèntics i verídics."

Taslina Nasrim, escriptora de Bangla Desh (1962): "La religió és el primer obstacle contra l'avanç de la dona. Les religions embolcallen les persones amb la por a allò que és sobrenatural. Els prohibeixen que riguin i no els permeten que exercitin el seu dret a prendre decisions."

a l'hora d'organitzar la vida social"; instaurar la laïcitat; defensar la llibertat de pensament, els drets dels ateu i de la ciutadania en general; i "promoure el progrés social i la solidaritat entre tots els ciutadans"

4) Des de quan hi ha ateu? La necessitat de prescindir de la idea de déu per entendre el món i actuar-hi no és fruit de la modernitat: ha existit pràcticament en qualsevol època i en qualsevol part del món, tot prenent formes diverses, des de la filosofia atea índia Samkhya, del segle V aC, fins a la psicologia freudiana, passant pels escrits ateu de l'antic Egipte, l'epicureisme de la Grècia del segle IV aC o el pensament il·lustrat del XVIII europeu.

5) L'agnosticisme és el mateix que l'ateisme? No. L'agnosticisme és l'actitud intel·lectual que afirma les limitacions del coneixement humà per desxifrar de manera satisfactòria la qüestió de la creença en déus: és a dir, posa al damunt de la taula la indefinició del mateix objecte d'anàlisi i, alhora, els límits de la raó o del coneixement científic per afirmar o negar el concepte d'absolut: la pregunta sobre l'existència o no de déus, per tant, queda sense resposta per, diguem-ne, falta de proves.

6) I el laïcisme, és el mateix? Tampoc. El laïcisme, que enfonsa les seves arrels en l'humanisme renaixentista i la Il·lustració, és tan sols la posició que

afirma que les societats i els estats que es configuren al llarg de la història s'han de mantenir independents de la religió, la qual, en tot cas, s'ha de desenvolupar en l'àmbit privat. La laïcitat, de la seva banda, és el sistema que exclou qualsevol mena d'església de l'exercici del poder polític o administratiu, així com de l'organització de l'ensenyament.

7) L'ateisme ataca les religions? No necessàriament. Aquesta posició, en tot cas, és pròpia de l'antiteisme, el qual, a més d'afirmar com a evidència la inexistència de cap déu, considera que la manifestació religiosa és una desgràcia que ha afectat la humanitat: com que, per a l'antiteisme, no hi pot haver llibertat humana mentre hi hagi religions, manté una actitud activa en contra d'elles.

8) Què vol dir apostatar? Significa mostrar el rebuig explícit a la religió en la qual hom ha estat fins aleshores inclòs i la voluntat de ser esborrat de qualsevol llista on d'alguna manera es consti com a membre de la dita religió.

9) I quants ateu hi ha? Per múltiples raons –perquè no hi pot haver un cens d'una qüestió ideològica o per simple seguretat, donat que declarar-se ateu pot comportar persecució i mort en moltes parts del món–, la quantificació és complicada i se sol confegir a base d'enquestes. Les xifres oscil·len entre el 40% de la població txeca i el 10% de la dels EUA. Als Països Catalans el percentatge és, en aquest cas, més nord-americà que europeu.

Núria Cadenes

Madalyn Murray O'Hair, fundadora d'American Atheists (1919-1995): "Un ateu cerca conèixer-se ell i els seus semblants en comptes de conèixer un déu. Un ateu pensa que s'hauria de construir un hospital en comptes d'una església. Un ateu pensa que s'ha de realitzar un acte en comptes de recitar una oració. Un ateu s'esforça per participar a la vida en comptes d'escapar cap a la mort."

Blaise Pascal, matemàtic, físic i filòsof francès (1623-1662): "Els homes mai no cometem maldat tan alegrement i completament com quan ho fan des de la convicció religiosa."

Bertrand Russell: Filòsof, lògic i pacifista gal·lès (1872-1970) "Estic persuadit que déu no va crear el món, però sí que el món està creant déu."

Sèneca el Jove, escriptor, filòsof i polític llatí (4 aC – 65 dC): "La religió és vista per la gent comuna com a veritable, pels savis com a falsa i pels governants com a útil."

Marc Twain, escriptor nord-americà (1835-1910): "Hi ha hagut redemptors en totes les èpoques del món. Tot és un conte de fades, com el de Santa Claus."

Vincent Van Gogh, pintor holandès (1853-1890): "Puc perfectament passar sense déu, tant en la meua vida com en la meua pintura, però no puc, tal com estic pintant, passar sense alguna cosa que sigui més gran que jo: la meua vida, el poder de crear."

Oscar Wilde, escriptor irlandès (1854-1900): "La veritat, en qüestions religioses, és simplement l'opinió que ha sobreviscut."